

„Narzędzie do klasy VI SP – scenariusz lekcji dotyczącej utworu epickiego (Ursula K. Le Guin *Czarnoksiężnik z Archipelagu*)”

Joanna Majchrzak-Broda

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 148 w Krakowie

Koncepcja cyklu lekcji

Powieść Ursuli K. Le Guin może być ciekawą propozycją lektury uzupełniającej dla uczniów klasy VI. Literatura fantasy cieszy się bowiem zainteresowaniem wśród młodych ludzi. Można omówić *Czarnoksiężnika z Archipelagu* po lekturze obowiązkowej *Hobbit, czyli tam i z powrotem*. Uczniowie będą wtedy zapoznani z konwencją fantasy, będą mogli porównywać motywy z obu powieści. Dodatkowo utwór Ursuli K. Le Guin opowiada historię dojrzewania bohatera, który ma w przyszłości zostać potężnym czarnoksiężnikiem, co przypomina popularną wśród dzieci i młodzieży serię powieści o Harrym Potterze.

Na omawianie powieści warto poświęcić przynajmniej 4 godziny dydaktyczne. Narzędzie prezentuje przykładowy scenariusz, który uzupełnia wskazane poniżej tematy.

Można zrealizować następujące zagadnienia:

- Witamy w Ziemiomorzu - świat przedstawiony w powieści.
- Miejsca zwykłe i niezwykłe – odtwarzamy szlak podróży Geda.
- Szkoła Czarnoksiężników a Hogwart – podobieństwa i różnice.

Scenariusz lekcji

Temat: *Bać się własnego cienia – o dojrzewaniu Geda.*

Cele lekcji:

Uczeń

- wyszukuje w tekście informacje,
- odtwarza przebieg wydarzeń w utworze,
- nazywa cechy bohatera,
- ocenia postępowanie bohatera, zwracając uwagę na konieczność pracy nad zmianą swojego zachowania i budowania spójnego systemu wartości,
- formułuje wnioski,
- odczytuje symbolikę motywu cienia,
- posługuje się związkami frazeologicznymi.

Koncepcja lekcji

Lekcja poświęcona jest omówieniu procesu dojrzewania głównego bohatera powieści – Geda.

Na początku uczniowie wykonują ćwiczenia słownikowe dotyczące wyrazu *cień* i frazeologizmów zawierających to słowo.

Następnie szóstoklasiści odtwarzają proces dojrzewania Geda (z wykorzystaniem narracji pierwszoosobowej) i nazywają cechy głównego bohatera powieści. Wyjaśniają również symbolikę motywu cienia.

Na podsumowanie uczniowie oceniają postępowanie bohatera, uzasadniając jego sukces w dziedzinie uprawiania magii.

Przebieg lekcji

Działania wstępne

Główny motyw pojawiający się w procesie dojrzewania bohatera powieści to walka z cieniem. W związku z tym na początku lekcji uczniowie wykonują zadania słownikowe związane z wyrazem: *cień*.

Pierwsze ćwiczenie polega na wybraniu tego znaczenia wyrazu, które najlepiej pasuje do powieści *Czarnoksiężnik z Archipelagu*. Ważne, by uczniowie uzasadnili swój wybór, odwołując się do tekstu literackiego. **Definicje słownikowe można wyświetlić na ekranie lub wydrukować dla każdego ucznia.**

cień

1. «ciemne odbicie oświetlonego przedmiotu padające na stronę odwróconą od źródła światła»
2. «miejsce zacienione»
3. «ciemność, mrok»
4. «niewyraźny zarys jakiejś postaci lub jakiegoś przedmiotu»
5. «ciemne miejsce na obrazie, fotografii kontrastujące z miejscami jasnymi»
6. «odrobina lub marna resztką czegoś»
7. «duch zmarłego»¹

Kolejne ćwiczenie dotyczy frazeologizmów zawierających słowo: cień. Szóstoklasiści uzupełniają kartę pracy (załącznik nr 1), wpisując odpowiedni frazeologizm odnoszący się do danej sytuacji.

bać się własnego cienia - być zastraszonym, bać się wszystkiego

być (pozostać, pozostawać) w cieniu (też: usunąć się /usuwać się/ w cień) - pozostawać na uboczu, na drugim planie; nie ujawniać swej osoby, zostać zdominowanym przez kogoś, coś

rzucać (rzucić) cień na kogoś, coś - negatywnie wpływać na opinię o kimś lub o czymś; sprawiać, że o kimś (o czymś) źle się mówi, rzucać na kogoś oskarżenie

usunąć/ zepchnąć kogoś, coś w cień - pomniejszyć znaczenie kogoś, czegoś; zdominować kogoś, coś; zepchnąć kogoś na drugi plan

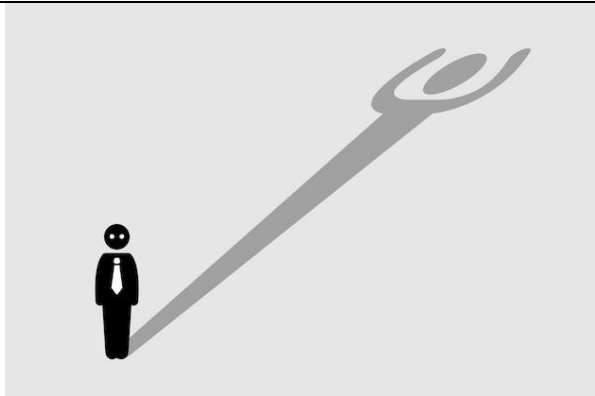
usuwać (usunąć) się w cień - zejść na dalszy plan, trzymać się na uboczu, nie eksponować swojej osoby

Zdania do uzupełnienia:

- Nowa przewodnicząca klasy tak angażuje się w swoją rolę, że *zepchnęła w cień* działania poprzedniej trójki klasowej.

¹ <https://sjp.pwn.pl>

- Podczas klasowej dyskusji o wycieczce dziewczynka się nie odezwała. Woli *pozostawać w cieniu* niż wypowiadać się publicznie.
- Jeśli jesteś taki strachliwy, nie weźmiesz udziału w tej wyprawie. Szkoda, że *boisz się własnego cienia*, bo szykuje się niesamowita przygoda.
- Tego dnia dyrektor *usunął się w cień*, gdyż było to przyjęcie na cześć pracownika odchodzącego na emeryturę.
- Niestety filmik nagrany przez uczniów *rzucił cień* na szóstoklasistów, którzy do tej pory byli oceniani pozytywnie.

	Polecenie dla uczniów: Z którym związkiem frazeologicznym kojarzy się zamieszczona ilustracja? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Główna część lekcji

1. Szóstoklasiści gromadzą informacje na temat Geda – głównego bohatera powieści **Czarnoksiężnik z Archipelagu**.

Ged

- urodził się na wyspie Gont, w wiosce Dziesięciu Olch,
- jako dziecko nosił imię Duny,
- zwano go też Krogulcem,
- w dzień trzynastych urodzin otrzymał swoje dorosłe imię Ged,
- jego ojciec był kowalem, matka zmarła, zanim skończył rok,
- miał sześciu starszych braci,

² <https://pl.freepik.com>

- uczęszczał do Szkoły Czarnoksiężników,
- pokonał smoki,
- umiał przemienić się w sokoła,
- w szkole kolegował się z Jasperem i Vetchem.

2. Uczniowie odtwarzają proces dojrzewania głównego bohatera powieści. Przyjmują jego punkt widzenia i opracowują notatki z podróży czarnoksiężnika. Na podstawie sporządzonych notatek nazywają cechy bohatera. Szóstoklasiści wypełniają przygotowane karty pracy (załącznik nr 2-3). **Materiał został opracowany w dwóch wersjach: 1. - do samodzielnego redagowania, 2. - do uzupełniania luk. Pracę można wykonywać samodzielnie lub w grupach. Wybór formy pracy zależy od liczebności i możliwości danego zespołu klasowego.**

3

Pierwsze czarodziejskie próby Duny`ego w wiosce zwanej Dziesięć Olch

Miałem tylko siedem lat, kiedy moja ciotka nauczyła mnie pierwszych zaklęć. Byłem dumny, że posiadam władzę nad zwierzętami. Byłem pewny, że już wkrótce stanę się kimś większym niż inni ludzie. Pierwsza próba, której zostałem poddany, miała miejsce w dwunastym roku mojego życia. Wtedy wyczarowałem mgłę i ochroniłem moją wioskę przed Kargami.

Cechy bohatera: ciekawość świata, pewność siebie, brawura.

Pod opieką Ogiona z Gontu

Bardzo się niecierpliwiłem, przebywając pod opieką Ogiona. Chciałem szybko nauczyć się tajemnej sztuki magii. Tymczasem mistrz zachęcał mnie do stopniowego poznawania tajników wiedzy. Pewnego dnia spotkałem dziewczynę, która powątpiewała w moje umiejętności. Wtedy bez pozwolenia sięgnąłem po Księgi Wiedzy. Wówczas po raz pierwszy pojawił się cień. Byłem przerażony.

Cechy bohatera: niecierpliwość, ambicja, duma.

³ Ilustracja autorstwa Krzysztofa Izdebskiego, fragment okładki z wydania powieści *Phantom-Press International*, Gdańsk 1991.

W Szkole Czarnoksiężników

Udałem się na wyspę Roke. Zacząłem naukę w Szkole Czarnoksiężników. Poznałem tam Jaspera i Vetcha. Zazdrościłem im trochę, że mają większą wiedzę czarnoksiężską. Jednak nie chciałem wykonywać głupich sztuczek. Zrozumiałem, że czary to nie zabawa. Byłem bardzo pojętnym uczniem i szybko nadrabiałem braki w swojej wiedzy. Czasami jednak myślałem w duchu, że niektóre rzeczy potrafiłbym zrobić lepiej niż moi koledzy.

Cechy bohatera: pracowitość, rozsądek, ambicja.

Uwolnienie cienia

Miałem wtedy piętnaście lat. Pracowałem pod kierunkiem Mistrza Przywołań. Pewnego dnia spotkałem Jaspera i Vetcha. Pierwszy z nich droczył się ze mną. Uważał, że niewiele umiem. Nie podobała mi się ta krytyka. Zgodziłem się więc, aby pójść na Pagórek Roke i pokazać, co potrafię. Próbowałem wywołać ducha. Wtedy pojawił się on – cień. Straciłem panowanie nad czarami. Uratował mnie arcymag Nemmerle. Ja zostałem uratowany, niestety mój wybawca stracił swoje życie.

Cechy bohatera: ambicja, nieodpowiedzialność, działanie pod wpływem emocji, brak rozważań.

Walka ze smokami

Gdy miałem osiemnaście lat, opuściłem Szkołę Czarnoksiężników. Zamieszkałem na wyspie Pendor. Wciąż czułem obecność cienia. Nie chciałem narażać mieszkańców wyspy na niebezpieczeństwo, więc postanowiłem opuścić to miejsce. Wcześniej jednak chciałem pomóc ludziom, którzy byli atakowani przez smoki. Znalazłem w sobie siłę, aby walczyć z przeciwnikiem. Podczas rozmowy ze starym smokiem świadomie zrezygnowałem i z klejnotów, i z możliwości poznania imienia mojego prześladowcy - cienia. Wybrałem bezpieczeństwo mieszkańców wyspy Pendor.

Cechy bohatera: odpowiedzialność, odwaga, gotowość do poświęceń.

Pobyt na Dworze Terennon

Ścigany przez cień dotarłem na Dwór Terennon. Tam zajęła się mną kobieta, którą poznałem, gdy byłem dzieckiem. Teraz piękna pani o imieniu Serret była żoną władcy dworu. Kobieta opowiedziała mi o kamieniu, który ma niezwykle moce i zna odpowiedź na każde pytanie, więc mogłby mi wyjawiać imię cienia. Nie dałem się jednak skusić, nie chciałem służyć złym mocom. Przybrałem postać sokoła i opuściłem przeklęte miejsce.

Cechy bohatera: rozważań, rozsądek, opanowanie.

Ponowne spotkanie z Ogionem Milczącym

Po długiej powietrznej wędrówce dotarłem do mojego pierwszego mentora – Ogiona. Mistrz pochwalił moje postępowanie, ale ja nie byłem pewny, że już tak wiele osiągnąłem. U boku Ogiona mogłem odpocząć. Uważnie słuchałem rad mojego nauczyciela. W końcu zrozumiałem, że muszę zmierzyć się z moim

przeciwnikiem, nie mogę wciąż uciekać. Postanowiłem więc wyruszyć w pościg.

Cechy bohatera: skromność, refleksyjność, odwaga.

Pokonanie cienia

Ścigałem mojego przeciwnika. W końcu dotarłem na wyspę Iffish. Tam spotkałem mojego starego przyjaciela - Vetcha. Postanowił on, że pomoże mi w ściganiu cienia. Na początku nie chciałem się na to zgodzić, ale w końcu przystałem na propozycję przyjaciela. Wyruszyliśmy na Morze Otwarte. Nadeszła chwila konfrontacji z cieniem. Wtedy wszystko zrozumiałem. Mój cień nosił imię – Ged. Gdy je wymówiłem, byłem bezpieczny. Pokonałem wroga.

Cechy bohatera: odwaga, konsekwencja, inteligencja.

3. Po przedstawieniu wyników pracy uczniowie opisują przemianą bohatera.

Ged jako uczeń		Ged jako początkujący czarnoksiężnik
dumny pewny siebie zarozumiały zazdrosny działający pod wpływem emocji niecierpliwy	dojrzewanie bohatera	skromny wytrwały odpowiedzialny gotowy do poświęcenia konsekwentny rozsądny

4. Szóstoklasiści próbują odczytać symboliczne znaczenie cienia, z którym walczył Ged.

Cień to:

- własne słabości, kompleksy, niedoskonałości,
- drugie ja,
- mroczna natura człowieka.

Można więc stwierdzić, że Ged pokonał własne słabości. Zmienił swoje postępowanie, nabrał pokory, nie bał się podejmowania wyzwań, przestał uciekać, czyli... nie bał się własnego cienia (w tym miejscu warto przywołać temat lekcji).

Podsumowanie lekcji

Szóstoklasiści uczestniczą w dyskusji, próbując odpowiedź na pytanie: Dlaczego Ged będzie dobrym czarnoksiężnikiem? Początek powieści Ursuli K. Le Guin jasno wskazuje, że tak się stanie (*[...] czarnoksiężnik lub mag [...] największym z nich - a z pewnością największym podróżnikiem – był człowiek zwany Krogulcem, który w dniach szczytu swej potęgi stał się zarazem Władcą Smoków i Arcymagiem.* ⁴). Podczas argumentowania swoich odpowiedzi odnoszą się do konkretnych sytuacji z utworu.

Można przeprowadzić ten etap lekcji w formie klasycznej dyskusji albo w następującej formie: na tablicy zapisujemy zdanie (*Ged będzie dobrym czarnoksiężnikiem, ponieważ....*), a uczniowie nakleją wokół tego zdania kartki samoprzylepne zawierające uzasadnienie.

Zainteresowanym uczniom warto zaproponować dodatkowe zadanie. Szóstoklasiści mogą:

- opracować poradnik dla czarnoksiężników,
- zapisać tekst wywiadu z Ogionem, który opowie o dorastaniu Geda do bycia czarnoksiężnikiem,
- napisać uzasadnienie przyznania Gedowi nagrody Czarnoksiężnika Roku.

⁴ U. K. Le Guin *Czarnoksiężnik z Archipelagu*, tłum. S. Barańczak, Gdańsk 1991.

Załącznik nr 1

Zapoznaj się ze znaczeniami podanych związków frazeologicznych, a następnie uzupełnij zdania, wykorzystując odpowiednie frazeologizmy. Pamiętaj o właściwej formie czasowników.

bać się własnego cienia - być zastraszone, bać się wszystkiego

być (pozostać, pozostawać) w cieniu (też: usunąć się /usuwać się/ w cień) - pozostawać na uboczu, na drugim planie; nie ujawniać swej osoby, zostać zdominowanym przez kogoś, coś

rzucać (rzucić) cień na kogoś, coś - negatywnie wpływać na opinię o kimś lub o czymś; sprawiać, że o kimś (o czymś) źle się mówi, rzucać na kogoś oskarżenie

usunąć/ zepchnąć kogoś, coś w cień - pomniejszyć znaczenie kogoś, czegoś; zdominować kogoś, coś; zepchnąć kogoś na drugi plan

usuwać (usunąć) się w cień - zejść na dalszy plan, trzymać się na uboczu, nie eksponować swojej osoby

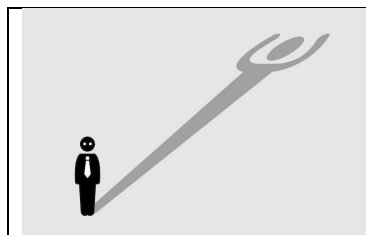
Nowa przewodnicząca klasy tak angażuje się w swoją rolę, że
działania poprzedniej trójki klasowej.

Podczas klasowej dyskusji o wycieczce dziewczynka się nie odezwała. Woli
niż wypowiadać się publicznie.

Jeśli jesteś taki strachliwy, nie weźmiesz udziału w tej wyprawie. Szkoda, że
bo szykuje się niesamowita przygoda.

Tego dnia dyrektor gdyż było to przyjęcie na cześć pracownika
odchodzącego na emeryturę.

Niestety filmik nagrany przez uczniów na szóstoklasistów, którzy do tej pory
byli oceniani pozytywnie.

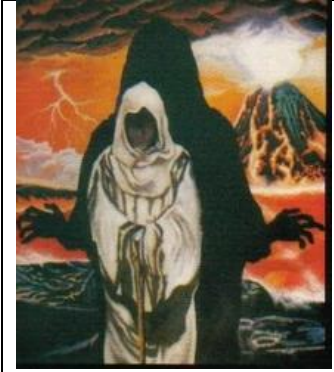

Z którym związkiem frazeologicznym kojarzy się zamieszczona ilustracja?
Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....
.....
.....

Załącznik nr 2

W imieniu Geda uzupełnij jego notatki z podróży. Następnie za podstawie notatek nazwij cechy bohatera.

	Pierwsze czarodziejskie próby Duny`ego w wiosce zwanej Dziesięć Olch Miałem tylko siedem lat, kiedy moja ciotka nauczyła mnie pierwszych zaklęć. Cechy bohatera: ciekawość świata, pewność siebie, brawura.
Pod opieką Ogiona z Gontu Bardzo się niecierpliwiłem, przebywając pod opieką Ogiona. Cechy bohatera:	
W Szkole Czarnoksiężników Udałem się na wyspę Roke. Cechy bohatera:	
Uwolnienie cienia Miałem wtedy piętnaście lat. Cechy bohatera:	

Walka ze smokami

Gdy miałem osiemnaście lat, opuściłem Szkołę Czarnoksiężników.

Cechy bohatera:

Pobyt na Dworze Terennon

Ścigany przez cień dotarłem na Dwór Terennon.

Cechy bohatera:

Ponowne spotkanie z Ogionem Milczącym

Po długiej powietrznej wędrówce dotarłem do mojego pierwszego mentora – Ogiona.

Cechy bohatera:

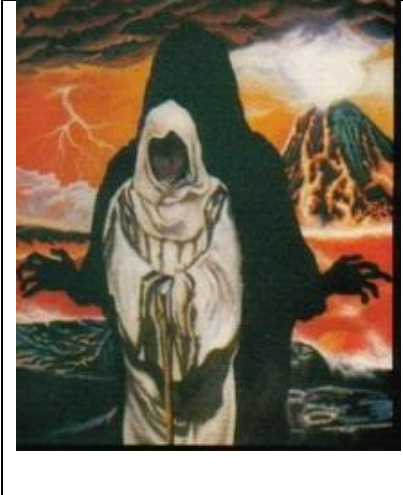
Pokonanie cienia

Ścigałem mojego przeciwnika.

Cechy bohatera:

Załącznik nr 3

W imieniu Geda uzupełnij jego notatki z podróży. Następnie za podstawie notatek nazwij cechy bohatera.

	Pierwsze czarodziejskie próby Duny`ego w wiosce zwanej Dziesięć Olch Miałem tylko siedem lat, kiedy moja ciotka nauczyła mnie pierwszych zaklęć. Byłem dumny, że posiadam władzę nad zwierzętami. Byłem pewny, że już wkrótce stanę się kimś większym niż inni ludzie. Pierwsza próba, której zostałem poddany, miała miejsce w dwunastym roku mojego życia. Wtedy wyczarowałem mgłę i ochroniłem moją wioskę przed Kargami. Cechy bohatera: ciekawość świata, pewność siebie, brawura.
Pod opieką Ogiona z Gontu Bardzo się niecierpliwiłem, przebywając pod opieką Ogiona. Chciałem szybko nauczyć się Tymczasem mistrz zachęcał mnie do stopniowego poznawania tajników wiedzy. Pewnego dnia spotkałem, która powątpiewała w moje umiejętności. Wtedy bez pozwolenia sięgnąłem po Wówczas po raz pierwszy pojawił się Byłem przerażony. Cechy bohatera:	
W Szkole Czarnoksiężników Udałem się na wyspę Zacząłem naukę w Szkole Czarnoksiężników. Poznałem tam i Zazdrościłem im trochę, że mają większą wiedzę czarnoksiężską. Jednak nie chciałem wykonywać głupich sztuczek. Zrozumiałem, że czary to nie zabawa. Byłem bardzo uczniem i szybko nadrabiałem braki w swojej wiedzy. Czasami jednak myślałem w duchu, że niektóre rzeczy potrafiłbym zrobić lepiej niż moi koledzy. Cechy bohatera:	
Uwolnienie cienia Miałem wtedy lat. Pracowałem pod kierunkiem Mistrza Przywołań. Pewnego dnia spotkałem Jaspera i Vetcha. Pierwszy z nich droczył się ze mną. Uważał, że niewiele umiem. Nie podobała mi się ta krytyka. Zgodziłem się więc, aby pójść na i pokazać, co potrafię. Próbowałem wywołać ducha. Wtedy pojawił się on – Straciłem panowanie nad czarami. Uratował mnie arcyomag Ja zostałem uratowany, niestety mój wybawca stracił swoje życie. Cechy bohatera:	

Walka ze smokami

Gdy miałem lat, opuściłem Szkołę Czarnoksiężników. Zamieszkałem na wyspie Wciąż czułem obecność cienia. Nie chciałem narażać mieszkańców wyspy na niebezpieczeństwo, więc postanowiłem opuścić to miejsce. Wcześniej jednak chciałem pomóc ludziom, którzy byli atakowani przez Znalazłem w sobie siłę, aby walczyć z przeciwnikiem. Podczas rozmowy ze starym smokiem świadomie zrezygnowałem i z klejnotów, i z możliwości poznania imienia mojego prześladowcy - cienia. Wybrałem bezpieczeństwo mieszkańców wyspy

Cechy bohatera:

Pobyt na Dworze Terennon

Ścigany przez cień dotarłem na Dwór Terennon. Tam zajęła się mną kobieta, którą poznałem, gdy byłem dzieckiem. Teraz piękna pani o imieniu była żoną władcy dworu. Kobieta opowiedziała mi o, który ma niezwykle moce i zna odpowiedź na każde pytanie, więc mógłby mi wyjawić imię cienia. Nie dałem się jednak skusić, nie chciałem służyć złym mocom. Przybrałem postać i opuściłem przeklęte miejsce.

Cechy bohatera:

Ponowne spotkanie z Ogionem Milczącym

Po długiej powietrznej wędrówce dotarłem do mojego pierwszego mentora – Ogiona. Mistrz pochwalił moje postępowanie, ale ja nie byłem pewny, że już tak wiele osiągnąłem. U boku Ogiona mogłem odpocząć. Uważnie słuchałem rad mojego nauczyciela. W końcu zrozumiałem, że muszę zmierzyć się z moim przeciwnikiem, nie mogę wciąż uciekać. Postanowiłem więc wyruszyć w pościg.

Cechy bohatera:

Pokonanie cienia

Ścigałem mojego przeciwnika. W końcu dotarłem na wyspę Tam spotkałem mojego starego przyjaciela - Vetcha. Postanowił on, że pomoże mi w ściganiu cienia. Na początku nie chciałem się na to zgodzić, ale w końcu przystałem na propozycję przyjaciela. Wyruszyliśmy na Nadeszła chwila konfrontacji z cieniem. Wtedy wszystko zrozumiałem. Mój cień nosił imię – Gdy je wymówiłem, byłem bezpieczny. Pokonałem wroga.

Cechy bohatera: